

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Інженерно-енергетичний факультет
Кафедра методики професійного навчання

Безпека життєдіяльності:

методичні рекомендації з вивчення дисципліни та виконання
практичних робіт для здобувачів вищої освіти 1 курсу ступеня
«Бакалавр» спеціальності 204 «Агрономія» денної форми навчання

Миколаїв

2020

УДК 613:614.8

Б39

Укладачі: Тайхриб К.А. асистент кафедри методики професійного навчання, Миколаївський національний аграрний університет

Відповідальний за випуск: К. М. Горбунова, к.п.н., доцент, зав. кафедри теорії та практики психолого-педагогічних дисциплін

Рецензенти:

Яблуновська К.О. – асистент кафедри методики професійного навчання дисциплін Миколаївського національного аграрного університету

Комісарова Л.О. – канд. пед. наук, доцент кафедри методики професійного навчання дисциплін Миколаївського національного аграрного університету

Методичні рекомендації розглянуто і затверджено на засіданні кафедри методики професійного навчання.

Протокол № 4 від «04» листопада 2020р.

Друкується за рішенням науково-методичної комісії інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету.

Протокол №3 від «24» листопада 2020р.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2020

ЗМІСТ

Вступ

1. Загальні вказівки до виконання та оформлення роботи
2. Порядок вивчення дисципліни
3. Програма дисципліни «Етики й естетика»
4. Практична робота на семінарських заняттях
5. Список використаної літератури

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку цивілізації безпека людини та людства в цілому розглядається як основне питання. Концепція сталого розвитку людства ООН стала основою для вирішення низки проблем щодо безпеки людини, зокрема розвитку освіти в цій галузі.

Людина та її здоров'я є найбільшою цінністю держави, яка докладає чимало зусиль для створення умов безпечної життєдіяльності всього населення України. Одним із головних напрямів забезпечення безпеки населення України є належна освіта з проблем безпеки. Це відображено у Концепції освіти з напрямку “Безпека життя і діяльності людини” та реалізується через вивчення комплексу дисциплін: валеології, екології, охорони праці, ергономіки, цивільної оборони тощо, чільне місце серед яких посідає безпека життєдіяльності.

Безпека життєдіяльності — наука, що вивчає вплив на людину зовнішніх та внутрішніх факторів у всіх сферах її життєдіяльності.

Об'єктом вивчення безпеки життєдіяльності є людина у всіх аспектах її діяльності (фізичному, психологічному, духовному, суспільному).

Предметом вивчення є вплив на життєдіяльність та здоров'я людини зовнішніх і внутрішніх факторів.

Завдання курсу “Безпека життєдіяльності” (БЖД) є розробка методів прогнозування, вивчення та ідентифікації шкідливих факторів, їх впливу на людину і довкілля.

Безпека життєдіяльності ґрунтується на досягненнях таких дисциплін, як: інженерна психологія, фізіологія людини, охорона праці, екологія, ергономіка, економіка тощо. Вона завжди була і є в центрі уваги людей. З давніх часів і до наших днів людина прагнула забезпечити свою безпеку. З розвитком науково-технічного прогресу це потребує спеціальних знань. БЖД покликана відіграти важливу роль у стабілізації людського суспільства.

У центрі уваги курсу БЖД — людина як самоціль розвитку суспільства, а його лейтмотивом є вислів старогрецького філософа Протагора “Людина є мірило всіх речей”. Людина має цінність не тільки як робоча сила, яку потрібно охороняти в процесі трудової діяльності

(що з певним успіхом і робила охорона праці), а як неповторний індивідуум, який зберігає свою цінність незалежно від свого конкретного місцезнаходження і виконуваних функцій, признаних суспільством необхідними і корисними (відпочинок, побут, заняття спортом, виконання громадських обов’язків тощо).

1. ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ І ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Робота складається з розв'язання індивідуальних завдань по кожній темі. Кожен студент має право вибрати самостійно завдання, яке не може бути вибрано двома або більше студентами.

Для успішного виконання завдання студент повинен:

1. Уявити кожен для себе тему індивідуального завдання.
2. Обсяг матеріалу.
3. Його зв'язок з іншими завданнями.
4. Приступити до виконання індивідуального завдання.
5. Оформити індивідуальне завдання.
6. Підготувати виступ для захисту індивідуального завдання.
7. На практичному занятті захистити своє завдання.

Приклад оформлення титульного аркуша

Міністерство освіти і науки України

Миколаївський національний аграрний університет

Кафедра методики професійного навчання

Індивідуальне завдання

до практичного заняття №__

Тема «____»

Виконав (ла):

студент (ка) групи __

ПІБ

Перевірила:

ас.Тайхриб К.А.

Миколаїв

2020

2. ПОРЯДОК ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Робочою програмою дисципліни «Безпека життєдіяльності» для студентів денної форми навчання передбачені такі форми навчальної роботи:

- лекційні заняття;
- практичні заняття;
- самостійна робота.

Лекційні заняття з дисципліни займають провідне місце в навчальному процесі студентів денної форми. Метою їх є:

- викладення основного наукового змісту дисципліни і націлювання на подальшу самостійну роботу студентів;
- забезпечення засвоєння студентами методологічних основ викладеного навчального матеріалу, а також подальшого використання отриманих знань у практичній діяльності майбутніх фахівців;
- підвищення ефективності усіх видів навчальних занять, закріплення знань і прояву творчих здібностей студентів;
- активізація навчання на основі проблемного характеру викладу матеріалу і тісного зв'язку теорії з практикою;
- зв'язок лекційного матеріалу з тим, що вивчається на практичних заняттях.

Практичні заняття застосовуються для ознайомлення студентів з практичним використанням набутих теоретичних знань. Метою практичних занять є закріплення і поглиблення знань, отриманих при вивченні теоретичного матеріалу, здійснення зв'язку теорії з практикою. Під час проведення практичних занять здійснюється поточний контроль знань у відповідності до вимог робочої програми вивчаємої дисципліни.

Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових занять час. Робоча програма передбачає самостійне поглиблене пророблення студентами найбільш

важливих тем дисципліни. Мета самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни:

- закріплення теоретичних положень, викладених на лекційних заняттях;
- активізація творчих здібностей студента, розвиток навичок роботи з технічною літературою;
- ознайомлення з нормативною літературою;
- набуття досвіду самостійного вирішення питань.

Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	усього	у тому числі		
лекції		практич.	сам. роб.	
1	2	3	4	5
Змістовий модуль № 1. Безпека життєдіяльності людини у середовищі існування.				
Тема № 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності.	9	3	3	3
Тема № 2. Класифікація надзвичайних ситуацій.	9	3	3	3
Тема № 3. Загальні поняття про небезпеки природного середовища. Метеорологічні та геологічні небезпеки.	9	3	3	3
Тема № 4. Небезпеки природного середовища.	9	3	3	3
Тема № 5. Техногенні небезпеки та їх наслідки.	9	3	3	3
Тема № 6. Теорія розвитку та припинення горіння.	9	3	3	3
Тема № 7. Соціальні небезпеки, їх види та характеристики.	9	3	3	3
<i>Разом за змістовим модулем № 1.</i>	<i>63</i>	<i>21</i>	<i>21</i>	<i>21</i>
Змістовий модуль № 2. Організаційно-правове забезпечення управління силами та засобами об'єкту господарювання під час надзвичайних ситуацій				
Тема № 8. Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій.	9	3	3	3
Тема № 9. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення у надзвичайних ситуаціях.	9	3	3	3
Тема № 10. Управління силами та засобами об'єкта господарювання під час надзвичайних ситуацій.	9	3	3	3
<i>Разом за змістовим модулем № 2.</i>	<i>27</i>	<i>9</i>	<i>9</i>	<i>9</i>
Разом	90	30	30	30

Модуль № 1

Безпека життєдіяльності людини у середовищі існування

Практичне заняття 1

Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності

1. Безпека життєдіяльності як категорія:

1.1. Складові галузі дисципліни «Безпека життєдіяльності» та її світоглядно-професійний характер.

1.2. Поняття про діяльність людини в життєвому середовищі.

1.3. Визначення безпеки, небезпеки, безпеки людини, безпеки життєдіяльності, загрози, надзвичайної ситуації.

1.4. Небезпека для людини та її відчуття.

1.5. Ідентифікація небезпек.

1.6. Аксиоми безпеки життєдіяльності.

1.7. Головний методологічний принцип безпеки життєдіяльності.

2. Системний аналіз у безпеці життєдіяльності:

2.1. Поняття «система», компоненти системи та їх властивості.

2.2. Принцип системності.

2.3. Взаємодія людини з навколишнім середовищем.

2.4. Цілі функціонування системи «людина - життєве середовище».

2.5. Системний аналіз у безпеці життєдіяльності.

2.6. Теоретична і методологічна основа системного аналізу.

2.7. Особливості та завдання системного підходу.

2.8. Системно-структурний підхід при вивченні системи в цілому, роль окремих її компонентів у різні моменти функціонування системи.

2.9. Таксономія небезпек.

2.10. Класифікація небезпек за джерелами походження.

2.11. Джерела небезпек.

2.12. Фактори реалізації небезпеки і ступінь несприятливого впливу її на людину.

2.13. Вражаючі, небезпечні та шкідливі фактори у виробничій сфері, їх характер та природа дії.

2.14. Шляхи проникнення хімічних речовин в людський організм.

2.15. Визначення шкоди.

2.16. Квантифікація небезпек.

Практичне заняття № 2

Класифікація надзвичайних ситуацій

1. Класифікація надзвичайних ситуацій за їх рівнями та залежно від характеру походження подій.

1.1. Класифікація надзвичайних ситуацій за їх рівнями, ПКМУ № 368 від 24.03.2004 р. «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями».

1.2. Об'єкти класифікації.

1.3. Критерії визначення рівня надзвичайної ситуації.

1.4. Класифікація надзвичайних ситуацій залежно від обсягів заподіяних наслідків, технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації.

1.5. Національний класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010 «Класифікатор надзвичайних ситуацій» від 01.01. 2011 р., наказ № 457 Держстандарту України від 11.10.2010 р.

1.6. Види надзвичайних ситуацій, залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій.

1.7. Структура класифікатора.

2. Алгоритм класифікації надзвичайної ситуації.

2.1. Етапи алгоритму класифікації надзвичайної ситуації.

Практичне заняття № 3

Загальні поняття про небезпеки природного середовища. Метеорологічні та геологічні небезпеки.

1. Загальна характеристика природних небезпек.

1.1. Чинники, що спричиняють виникнення природних небезпек та посилюють їх негативні наслідки.

- 1.2. Абіотичні та біотичні небезпеки та їх характеристика.
- 1.3. Класифікація природних небезпек залежно від виду, масштабу та наслідків.
- 1.4. Загальні закономірності природних небезпек.
2. Небезпечні метеорологічні явища.
  - 2.1. Визначення та види небезпечних метеорологічних явищ.
  - 2.2. Коротка характеристика видів небезпечних метеорологічних явищ.
3. Небезпечні геологічні процеси і явища.
  - 3.1. Визначення та види небезпечних геологічних процесів і явищ.
  - 3.2. Коротка характеристика видів небезпечних геологічних процесів і явищ.

Практичне заняття № 4

Небезпеки природного середовища.

1. Небезпечні гідрологічні процеси і явища.
  - 1.1. Визначення та види небезпечних гідрологічних процесів і явищ.
  - 1.2. Коротка характеристика видів небезпечних гідрологічних процесів і явищ.
2. Біологічні небезпеки.
  - 2.1. Визначення та види небезпечних біологічних небезпек.
  - 2.2. Коротка характеристика видів небезпечних біологічних небезпек.
3. Фактори природних пожеж.
  - 3.1. Визначення та види природних пожеж.
  - 3.2. Коротка характеристика видів природних пожеж.

Практичне заняття 5

Техногенні небезпеки та їх наслідки.

1. Загальні поняття про техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори.
  - 1.1. Поняття техногенних небезпек, джерела та вражаючі фактори небезпек.
  - 1.2. Класифікація вражаючих факторів небезпек за походженням та видами енергії.
  - 1.3. Дія вражаючих факторів на організм людини.

2. Аварії та їх наслідки.

2.1. Поняття аварії та її наслідків.

2.2. Класифікація аварії відповідно до розмірів й заподіяним збиткам; по наслідкам аварій, характеру впливу на навколишнє середовище.

2.3. Причини аварій.

2.4. Аварії з викидом небезпечних хімічних речовин – класифікація, причини, вражаючі фактори.

2.5. Аварії з викидом радіоактивних речовин - вражаючі фактори, наслідки аварії, безпека для життя та здоров'я людини.

2.6. Біологічна дія іонізуючих випромінювань на організм людини.

2.7. Заходи захисту від дії іонізуючих випромінювань.

2.8. Аварії на транспорті - класифікація, характеристика.

3. Катастрофи та їх наслідки.

3.1. Поняття катастрофи, класифікація, причини.

3.2. Розвиток катастроф. Екологічні наслідки.

3.3. Потенційна загроза виникнення надзвичайних екологічних ситуацій.

Практичне заняття № 6

Теорія розвитку та припинення горіння

1. Загальні поняття про основи теорії розвитку та припинення горіння.

1.1. Поняття горіння.

1.2. Ознаки горіння.

1.3. Основні умови горіння.

1.4. Горючі системи та їх характеристика.

1.5. Негорючі, горючі, важкогорючі матеріали.

1.6. Поняття пожежі, зони пожежі та їх характеристика.

1.7. Характерні режими горіння.

1.8. Стадії горіння.

1.9. Початкові форми загоряння.

1.10. Припинення процесу горіння, способи припинення процесу горіння.

2. Пожежа та небезпечні для людини її фактори.

2.1. Класифікація пожеж залежно від агрегатного стану й особливостей горіння.

2.2. Фактори пожежі, які створюють загрозу життю і здоров'ю людини, їх характеристика.

Практичне заняття № 7

Соціальні небезпеки, їх види та характеристики

1. Загальні поняття про глобальні соціальні проблеми людства.

1.1 Глобальні проблеми людства, як комплекс проблем і ситуацій.

1.2. Провідні вчені, які вивчали гострі глобальні проблеми.

1.3. Поняття глобалістики.

1.4. Джерела виникнення глобальних проблем.

1.5. Групи глобальних проблем людства.

2. Соціальні проблеми, що стосуються взаємовідносин усередині людської спільноти.

2.1. Проблема збереження миру й відвернення загрози світової війни: основні причини війни.

2.2. Подолання економічної відсталості бідних країн: аспекти відсталості країн, що розвиваються; причини відсталості; фактори розвитку країн.

2.3. Ліквідація соціально-небезпечних хвороб: соціально-небезпечні хвороби – туберкульоз, захворювання, що передаються статевим шляхом, алкогольна залежність, наркоманія.

3. Соціальні проблеми, які є результатом кризи взаємовідносин між суспільством і природою.

3.1. Екологічні проблеми: групи екологічних проблем - пов'язаних зі станом атмосферного повітря, виснаження водних ресурсів, погіршення стану земельних ресурсів; шляхи вирішення екологічних проблем на національному рівні, на світовому рівні.

3.2. Продовольча проблема: групи чинників, які впливають на глобальну продовольчу проблему; основні аспекти продовольчої проблеми; шляхи розв'язання продовольчої проблеми.

3.3. Сировинна та енергетична проблеми: чинники споживання сировини та енергоресурсів; необхідність переходу до раціонального використання природних ресурсів у виробничому процесі; розв'язання си-овинної та енергетичної проблеми, розв'язання паливно-сировинної проблеми.

3.4. Проблема освоєння Світового океану: джерела забруднення Світового океану, ліквідація збитків, завданих океану.

Модуль № 2

Організаційно-правове забезпечення управління силами та засобами об'єкту господарювання під час надзвичайних ситуацій

Практичне заняття № 8

Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій

1. Загальний аналіз ризику і проблем безпеки.
  - 1.1. Загальне поняття про небезпеку.
  - 1.2. Ризик як кількісна характеристика оцінки ступеня небезпеки.
  - 1.3. Класифікація ризику.
  - 1.4. Поняття абсолютної безпеки.
  - 1.5. Знехтуваний ризик.
  - 1.6. Прийнятний (допустимий) ризик.
  - 1.7. Ідентифікація небезпек.
  - 1.8. Квантифікація.
  - 1.9. Критерії для кількісного виміру небезпеки.
  - 1.10. Індивідуальний та соціальний ризик.
2. Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику.
  - 2.1. Методи дослідження та кількісної оцінки ризику: апріорні та емпіричні

методи; об'єктивні та суб'єктивні методи; статистичний метод, метод експертних оцінок, метод використання аналогій, метод імітаційного моделювання, комбінований метод.

3. Оцінка ризику небезпек.

3.1. Концепція оцінки ризику.

3.2. Кількісне визначення рівня ризику.

3.3. Головні елементи оцінки ризику.

3.4. Етапи оцінки ризику.

3.5. Категорії діяльності людини за рівнем ризику.

4. Управління ризиком.

4.1. Визначення поняття «управління ризиком».

4.2. Концепції аналізу ризиків.

4.3. Властивості системи управління ризиком, вимоги до неї: системний характер управління ризиком; складність структури системи управління ризиком; висока результативність системи управління ризиком.

Практичне заняття № 9

Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення у надзвичайних ситуаціях

1. Правова система управління безпекою життєдіяльності.

1.1. Правова основа законодавства щодо забезпечення безпеки життєдіяльності.

1.2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»

1.3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»

1.4. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»

1.5. Закон України «Про охорону атмосферного повітря»

1.6. Кодекс України про надра

1.7. Водний кодекс України

1.8. Земельний кодекс України

1.9. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»

1.10. Кодекс цивільного захисту України

1.11. Закон України «Про охорону праці».

1.12. Спеціальні законодавчі акти: національні законодавчі акти; підзаконні нормативні акти України; державні міжгалузеві й галузеві нормативні акти; міжнародні договори та угоди.

2. Управління безпекою та захистом у надзвичайних ситуаціях.

2.1. Рівні системи управління безпекою життєдіяльності в Україні.

2.2. Національна Рада з питань безпечної життєдіяльності населення.

2.3. Державний нагляд за додержанням законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці.

3. Керівництво та загальна структура єдиної державної системи цивільного захисту.

3.1. Закон України «Про основи національної безпеки України».

3.2. Рада національної безпеки і оборони України та Кабінет Міністрів України як органи виконавчої влади у сфері цивільного захисту.

3.3. Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

3.4. Регіональні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

3.5. Місцеві комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

3.6. Комісії з питань надзвичайних ситуацій на підприємстві.

3.7. Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту.

3.8. Єдина державна система цивільного захисту.

3.9. Функціональна і територіальна підсистеми та їх ланки.

3.10. Постійно діючі органи управління цивільного захисту.

3.11. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту.

Практичне заняття 10

Управління силами та засобами об'єкта господарювання під час надзвичайних ситуацій.

1. Організація цивільного захисту на підприємстві.

1.1. Об'єкт господарювання, як основна ланка в системі цивільного захисту держави.

1.2. Відповідальність за організацію і стан цивільного захисту об'єкта.

1.3. Органом управління цивільним захистом на об'єкті.

1.4. Начальник штабу цивільного захисту об'єкта та його повноваження.

1.5. Служби цивільного захисту об'єкта.

1.6. Невоєнізованні формування цивільного захисту об'єкта.

2. Оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій.

2.1. Головні і невід'ємні елементи всієї системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: інформація, оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій.

2.2. Загальнодержавна автоматизована система централізованого оповіщення. Територіальні автоматизовані системи централізованого оповіщення.

2.3. Місцеві автоматизовані системи централізованого оповіщення.

2.4. Спеціальні системи оповіщення.

2.5. Локальні системи оповіщення.

2.6. Об'єктові системи оповіщення.

3. Укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та евакуаційні заходи.

3.1. Основні способи захисту населення при загрозі виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій у мирний час.

3.2. Захисні споруди: сховища, протирадіаційні укриття, швидкосторуджувані захисні споруди цивільного захисту.

3.3. Захист людей від деяких факторів небезпеки, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій у мирний час, та дії засобів ураження в особливий період: споруди подвійного призначення, найпростіші укриття.

3.4. Евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей у мирний час та в особливий період на державному, регіональному, місцевому або об'єктовому рівнях.

3.5. Види евакуації.

4. Організація аварійно-рятувальних і інших невідкладних робіт.

4.1. Здійснення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

4.2. Мета та склад аварійно-рятувальних робіт.

4.3. Мета та склад невідкладних робіт.

Рекомендована література

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 11.11.2016).

2. Кодекс цивільного захисту України. Чинний від 2012-11-21. : станом на 01.01.2019 р. К. : ВР України, 2012. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

3. Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою : ДСТУ Б В.1.1-36:2016. – На заміну НАПБ Б.03.002-2007 ; чинний від 2017-01-01. К. : Мінрегіон України, 2016. 66 с.

4. Положення про єдину державну систему цивільного захисту : Чинний від 2014-01-31. К. : Кабінет Міністрів України, 2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п>.

5. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань. Чинний від 1998-01-14. : станом на 29.09.2013 р. К. : ВР України, 1998. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/98-вр>.

6. Автоматизовані системи раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення : ДБН В.2.5-76:2014. Чинний від 2014-06-01. К. : УкрНДЦЗ, 2014. 38 с.

7. Безпека у надзвичайних ситуаціях. Моніторинг джерел надзвичайних ситуацій. Основні положення : ДСТУ 7742:2015. Чинний від 2016-01-01. К. : ВНИИ ГЗ, 2015. 9 с.

8. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. / За ред. Є. П. Желібо. 6-е вид. Київ. : Каравела, 2009. 344 с.

9. Желібо Е. П., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності : Підручник. К. Каравела, 2009. 280 с.

10. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини : навч. посіб. 6-те вид., перероб. І доп. К. : 2007 р. 332 с.

Допоміжна

1. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями. Чинний від 2004-03-24. : станом на 11.06.2013 р. К. : КМ України, 2004. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-п>.

2. Норми радіаційної безпеки України : ДГН 6.6.1.-6.5.001-98 (НРБУ-97). На заміну НРБ-76/87 ; чинний від 1998-01-01. К. : МОЗ України, 1998. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0062282-97>.

3. Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України : ОСПУ-2005. Чинний від 2005-05-31. К. : МОЗ України, 2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0552-05>. – (Державні санітарні правила)

4. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. На заміну ГН 3.3.5-8.6.6.1-2002 ; чинний від 2014-05-30. К. : МОЗ України, 2014. 37 с. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0472-14>.

Навчальне видання

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЬНОСТІ

Методичні рекомендації

Укладач:

Тайхриб Катерина Анатоліївна

Формат 60 x 84 1/16. Умовн. друк. арк. 2,6.
Тираж 20 прим. Зам. №.....

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету.
54010 м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490
від 20.02.2013р.